

Максим ВАСІН – виконавчий директор Інституту релігійної свободи, магістр
права

Взаємодія української держави з церквами і релігійними організаціями у сфері духовної опіки засуджених осіб відбувається вже не одне десятиліття. І в цьому наша держава слідує позитивному досвіду розвинутих європейських країн, в яких законодавчо забезпечені механізми реалізації права засуджених осіб на свободу віросповідання та задоволення їх релігійних потреб. Така практика вже багато років успішно розвивається в Німеччині, Франції, Великій Британії, Польщі та інших країнах Європейського Союзу.

При цьому у більшості з них запроваджено інститут капеланства. Він передбачає договірні відносини з релігійними організаціями чи священиками, які виконують роботу з надання душпастирської опіки арештантам або засудженим особам, а також оплату цієї роботи з державного бюджету. Навіть одна й з найбільш секуляризованих країн Європи – Франція – у своїй доктрині позитивної світськості передбачає, що держава гарантує кожному індивіду можливість сповідувати свою релігію. Зокрема, Французька держава, за словами дослідниці Бріджит Бадеван-Годме, дотримується такого принципу: “Якщо індивід знаходиться в державній установі, яку він не може полишити для задоволення своїх релігійних потреб, він повинен мати можливість практикувати свою релігію всередині установи” [1].

Стосовно українських реалій у цьому контексті слід говорити не лише про духовно-виховну роботу релігійних організацій у пенітенціарних закладах, але й також про обов’язок держави забезпечити реалізацію права кожного громадянина на свободу віросповідання, гарантовану статтею 35 Конституції України, в тому числі в умовах попереднього утримання та відбування покарання.

Задля того щоб розробити правові механізми реалізації цього права для осіб, які позбавлені волі, слід налагодити співробітництво органів державної влади, відповідальних за пенітенціарну політику, з церквами і релігійними організаціями як суб’єктами, які безпосередньо задіяні у задоволенні релігійних потреб арештантів чи засуджених. Зацікавлені релігійні організації повинні стати учасниками законотворчого процесу у сфері формування пенітенціарної політики.

Одним із інструментів для побудови такого діалогу та взаємодії могли би стати

спеціалізовані робочі групи при парламентському Комітеті з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, Державній пенітенціарній службі та МВС України. До складу таких консультативно-дорадчих органів мали б увійти відповідні фахівці профільних органів державної влади та відповідальні за служіння у тюрмах від конфесій, що входять до складу Української міжконфесійної християнської місії «Духовна та благодійна опіка в місцях позбавлення волі» та Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій.

При цьому консультаційний «майданчик» при парламентському Комітеті міг би опікуватись питаннями поліпшення законодавства, а дорадчі органи при Державній пенітенціарній службі та МВС України покликані були б опрацьовувати механізми втілення чинного законодавства у практичній площині, зокрема за допомогою підзаконних актів.

Серед цих питань: необхідність законодавчого забезпечення таємниці сповіді; спрощення та скорочення тривалості процедури доступу священників до осіб, які на час слідства перебувають у СІЗО, зокрема за ініціативою ув'язнених; розв'язання практичних питань соціальної адаптації осіб, що відбули покарання; духовна опіка та задоволення релігійних потреб працівників закладів пенітенціарної системи тощо.

Приміром, Державна пенітенціарна служба України 18 травня 2012 року затвердила [новий порядок відвідування установ пенітенціарної служби](#) представниками громадських і релігійних організацій та іноземними громадянами. Однак виникає питання: чи приймали участь у розробці цього акту представники релігійних організацій, зокрема учасники Української міжконфесійної християнської місії «Духовна та благодійна опіка в місцях позбавлення волі»? Варто зауважити, що участь громадськості в формуванні нормативно-правових актів дозволяє врахувати не тільки інтереси держави, але й вирішити практичні аспекти захисту прав та законних інтересів засуджених, зокрема у сфері задоволення їх релігійних потреб.

Досвід української законотворчості свідчить, що за відсутності діалогу органів влади з представниками суб'єктів суспільних відносин, на які безпосередньо поширюються законодавчі новації, призводить до їх низької якості, неврахування практичних реалій та прийняття неефективних правових норм. Тісна співпраця з відповідними інститутами громадянського суспільства, в тому числі тими, які не тільки в теорії знають проблематику пенітенціарної політики, дозволить розвивати конструктивний діалог, спрямований на поліпшення духовно-виховної роботи та забезпечення релігійних потреб у закладах пенітенціарної системи.

З огляду на це, в інтересах самих органів влади, відповідальних за пенітенціарну політику, буде проявити відкритість та на практиці розвивати постійний діалог та співпрацю з церквами і релігійними організаціями, для яких проблематика духовного служіння в місцях позбавлення волі є і їх покликанням, і щоденним душпастирським служінням.

Доповідь підготовлено для [Круглого столу на тему «Участь релігійних організацій у формуванні законодавчих ініціатив у сфері пенітенціарної політики»](#)

, який відбувся 29 травня 2012 року у приміщенні Верховної Ради України.

¹ Государства и религии в Европейском союзе // Под ред. Г.Робберса. – Институт Европы РАН. – М., 2009. – С.617

Институт релігійної свободи, м.Київ

www.irs.in.ua